

Plan van aanpak

**After Action Review zwerfafval
aanpak van zwerfafval bij evenementen**

Gemeente Schoon

De VNG is in samenwerking met het Ministerie van VROM en VNO-NCW het Impulsprogramma Zwerfafval 2007-2009 gestart. In dit programma gaan de uitvoerende partijen VNG, SenterNovem en Stichting Nederland Schoon gezamenlijk aan de slag tegen zwerfafval. Eén van de projecten vanuit het Impulsprogramma Zwerfafval is er op gericht om te zorgen voor een merkbaar schonere leefomgeving gedurende evenementen.

In het kader van de aanpak van zwerfafval bij evenementen organiseerden SenterNovem en VNG op 26 mei 2009 een inspirerende bijeenkomst waar waardevolle expertise rond de aanpak van zwerfafval bij evenementen tussen gemeenten en private organisaties werd uitgewisseld. Op de 'markt' gaven bedrijven en overheden presentaties over vernieuwende producten en ideeën voor de bestrijding van zwerfafval. In de bijlage is een overzicht van producten en uitgewisselde ideeën van die dag opgenomen.

Tijdens de bijeenkomst bleek dat er behoefte was onder de deelnemers om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van de getroffen maatregelen ter bestrijding van zwerfafval tijdens evenementen. SenterNovem heeft in het kader van de aanpak van zwerfafval eerder een instrument hiervoor ontwikkeld, de After Action Review. Dit is een algemeen systematisch besproken en beoordeeld worden op hun effectiviteit. Deze methode was volgens deelnemers in aangepaste vorm ook bruikbaar voor de aanpak van zwerfafval bij evenementen.

De gemeente Moerdijk heeft de uitdaging aangenomen om een bestaand, jaarlijks terugkerend evenement dit jaar te organiseren waarbij de focus licht op het reduceren van zwerfafval. De resultaten van deze inspanningen zijn door middel van de After Action Review in kaart gebracht.

Muziekweekend en wielerronde

Het evenement van de gemeente Moerdijk vindt plaats in het weekend van 8 en 9 augustus waarin samenhangend het muziekweekend en een wielerronde worden georganiseerd. Het muziekweekend vindt met name plaats op zaterdagavond en bestaat uit optredens van Hollandse artiesten in een muziektent op de markt. De organisatie is in handen van de plaatselijke horeca. De wielerronde vindt plaats op zondag met drie wedstrijden achter elkaar voor jeugd, beloften en profs. Het wielervedstrijden comité neemt de organisatie van dit evenement op zich.

In overleg met de gemeente Moerdijk is de methodiek van de After Action Review aangescherpt en aangepast voor het in kaart brengen van zwerfafval tijdens evenementen. Dit heeft geresulteerd in een Plan van aanpak After Action Review Zwerfafval bij evenementen. In dit Plan van aanpak staat beschreven hoe de After Action Review wordt voorbereid en uitgevoerd. Ook zijn voorbeeldsjablonen opgenomen ter verduidelijking van de methode. Deze methodiek is een instrument dat gemeenten kan helpen bij hun aanpak van zwerfafval op en rond evenementen. Op basis van ervaringen van andere gemeenten scherpt SenterNovem deze methodiek graag verder aan.

2. Evaluatiemethode: After Action Review

De After Action Review methode kent drie stappen:

- Stap 1 Voorbereiden
- Stap 2 Meten
- Stap 3 Evaluatie

Tip:

Begin tijdig. Een half jaar voor het evenement beginnen lijkt vroeg, maar het voorkomt haastwerk. Ook is er zo meer tijd om creatieve ideeën te bedenken en uit te voeren.

Ter voorbereiding van het evenement worden de doelstellingen en geplande activiteiten voor de aanpak van zwerfafval bij het specifieke evenement ingevuld. De diverse meetgegevens worden tijdens het evenement verzameld. Voorafgaand aan de After Action Review worden de 'metingen' van de gerealiseerde activiteiten verzameld. Tijdens de bijeenkomst van de After Action Review wordt de maatregel beoordeeld (conform planning uitgevoerd, bijdrage aan doel etc.). De genomen stappen zijn hieronder verder toegelicht.

Stap 1 Voorbereiden

De eerste stap is het formeren van een projectteam. Dit team bestaat tenminste uit de organisator(en) van het evenement, de organisatie die verantwoordelijk is voor de afvalinzameling en (indien de gemeente niet zelf het evenement organiseert of het afval inzamelt) de gemeente. Namens de gemeente kunnen meerdere direct betrokken afdelingen deel uitmaken van het projectteam (openbare ruimte, toezicht en handhaving, communicatie, afdeling Beleid).

Het projectteam maakt een overzicht van de te nemen maatregelen om het evenement goed te laten verlopen. Vaak is een brainstorm over de aanvullende maatregelen in het kader van de aanpak van zwerfafval een onderdeel van deze bijeenkomst.

Tip:

Hoe meer zielen hoe beter. Zorg dat naast gemeente(n) en organisatoren ook winkeliers meedenken en meedoen. Zwerfafval pak je immers samen aan.

Projectteam Moerdijk

De gemeente heeft een startbijeenkomst van de projectgroep geïnitieerd. De organisatie van het evenement was niet in handen van de gemeente. In de projectgroep zit een afvaardiging van de horeca en het wielerscomité. De gemeente is betrokken vanuit toezicht en handhaving, en vanuit gemeentelijke reiniging. Ook de afdeling communicatie maakt deel uit van de projectgroep.

In die bijeenkomst zijn de maatregelen besproken die genomen gaan worden om zwerfafval te voorkomen. De nadruk lag op de communicatie en afspraken over afvalinzameling.

De bijeenkomst duurde twee uur. Alle projectgroepleden brachten hun eigen (bestaande) maatregelen in. Daarnaast is gediscussieerd over mogelijke aanvullende maatregelen. Deze zijn verwerkt tot een integraal geheel en voorzien van een draaiboek.

Ten behoeve van de maatregelen worden ook doelstellingen benoemd, om te kunnen bepalen wanneer de aanpak geslaagd is. En voor de te nemen maatregelen worden vooraf indicatoren benoemd die tijdens (of voor en na) het evenement worden gemonitord. Hoe scherper (en SMART) de indicatoren, hoe beter het effect van de maatregelen kan worden benoemd.

Doelen en activiteiten gemeente Moerdijk

De gemeente Moerdijk besluit om de volgende maatregelen in te gaan zetten:

- extra prullenbakken en extra beschikbaarheid van vuilniszakken om vuilnisbakken te legen
- gescheiden afvalinzameling (zoals glas, plastic bekens, peuken) en afvoering (vuilnisophaaldienst)
- communicatie 'schoon evenement' voorafgaand aan het evenement (artikel in regionale krant, website)
- communicatie 'schoon evenement' tijdens het evenement (spandoeken, folders, afvalkoningin, omroeper)

Stap 2 Meten

Tijdens het evenement wordt informatie verzameld over de maatregelen in het kader van de aanpak van zwerfafval. Het gaat om:

- objectieve gegevens (tellingen, waarnemingen)
- subjectieve gegevens (beleving publiek)

Tip:

Hoe meer afvalbakken en hoe zichtbaarder, hoe beter. Zorg er voor dat de afvalbakken in een feesttent niet de looproutes hinderen.

Objectieve (tellingen, waarnemingen) gegevens

Om de objectieve gegevens te verzamelen vindt tijdens het evenement een schouw plaats. Medewerkers van het projectteam en anderen lopen rond op het evenement en bezien de mate van de aanwezigheid van zwerfafval (op en rondom het evenemententerrein). Ter ondersteuning is een formulier ontwikkeld om de hoeveelheid zwerfafval bij te houden (bijlage x). Ook kunnen foto's van het evenemententerrein genomen worden als bewijslast bij de bespreking van de resultaten.

Voor de objectieve gegevens kan worden gekeken naar de volgende thema's:

Afvalbakken

- Aantal geplaatste afvalbakken
- Locatie afvalbakken
- Soort afvalbakken
- Aantal vervangingen van vuilniszakken
- Vullingsgraad afvalbakken
- Toestand afvalbakken (schoon/vies, heel/kapot)
- Hoeveelheid en soort zwerfafval rondom afvalbakken

Tip:

Zorg dat de horeca het eigen afval makkelijk kwijt kan (bijvoorbeeld door het plaatsen van grote afvalcontainers).

Tip:

Vaak en snel legen van afvalbakken maakt het evenement aantrekkelijker. Ook al ergeren veel jongeren zich minder snel aan lege bekens op de grond van een feesttent.

Gescheiden afvalinzameling

- Aantal geplaatste verzamelcontainers
- Locatie verzamelcontainers
- Soort verzamelcontainers
- Vullingsgraad verzamelcontainers
- Toestand verzamelcontainers (schoon/vies, heel/kapot)
- Toestand rondom verzamelcontainers

Tip:

Investeer in duurzame spandoeken en banners. Postermateriaal veroorzaakt zwerfafval.

Communicatie 'schoon evenement' vooraf

- Aantal posters voor ramen
- Aantal interviews
- Aantal artikelen en in welke media

Aanvullende onderwerpen Moerdijk

De gemeente Moerdijk heeft naast de bovenstaande onderwerpen ook de communicatie tijdens het evenement gemonitord. Het betrof de volgende onderwerpen:

- Aantal en locatie spandoeken/banners
- Inzet zwerfafvalkoningin
- Inzet omroeper (en aandacht voor zwerfafval)
- Inzet rondemiss (en aandacht voor zwerfafval)

Beleving publiek

Ten behoeve van de beleving van bezoekers van de hoeveelheid zwerfafval worden bezoekers bevroegd. Hiertoe is een kort enquêteformulier opgesteld (zie bijlage 3). De bezoekers, verspreid over het evenement (in plaats en tijd) worden de volgende vragen gesteld:

- Dit evenement heeft speciaal aandacht besteed aan het bestrijden van zwerfafval. Wat is u daarvan opgevallen vooraf aan het evenement? En tijdens dit evenement?
- Welk cijfer zou u geven aan de 'schoonheid' (kijkend naar zwerfafval) van dit evenement? (eventueel: en waarom?)
- Bent u eerder op dit evenement geweest? Zo ja: vindt u het schoner dan voorgaande keren?
- Wat (kijkend naar zwerfafval bestrijding) heeft u gemist op dit evenement? Suggesties voor de volgende keer?

Beleving Moerdijk

De gemeente heeft studenten gevraagd om de enquête af te nemen onder de bezoekers. In een briefing zijn de studenten vooraf op de hoogte gebracht wat zij moeten doen. Tijdens het evenement zijn zij begeleid bij onder meer de bejegening van het publiek, de wijze van inleveren van de formulieren, hoe om te gaan met vragen van het publiek etc. De gemeente had een coördinator als aanspreekpunt aangewezen.

Stap 3 Evaluatie

De objectieve en subjectieve gegevens worden voorafgaand aan de evaluatiebijeenkomst verzameld. Daartoe is een sjabloon beschikbaar. De sjabloon wordt vooraf door een lid van de projectgroep ingevuld.

Tip:

Betrek de regionale media (omroep, krant). Zorg dat zij ook na afloop aandacht besteden aan de resultaten van het evenement.

Vervolgens wordt met het projectteam de evaluatie gehouden. Tijdens de bijeenkomst worden de maatregelen getoetst aan de hand van de volgende vragen:

- Zijn de maatregelen (uit het plan van aanpak) allemaal uitgevoerd? Zo nee, waarom niet?
- Is afgeweken van de vooraf bedachte wijze van uitvoering van maatregelen? En waarom?
- Heeft de maatregel bijgedragen aan de bestrijding van zwerfafval? Waarom wel en waarom niet?

Uiteindelijk wordt de vraag beantwoord of 'zwerfafval voldoende bestreden is' en of de goede maatregelen daarvoor zijn uitgevoerd en wat de volgende keer eventueel beter kan.

Evaluatie Moerdijk

In een bijeenkomst van twee uur is de ingevulde sjabloon doorgenomen. De gemeente Moerdijk had uiteindelijk twee sjablonen ingevuld: een sjabloon over de communicatie rondom zwerfafval en een sjabloon over de inzameling van zwerfafval.

Bezien is welke voorgenomen activiteiten daadwerkelijk zijn gerealiseerd en wat hun effect is geweest op de aanpak van zwerfafval. Het bleek dat ook enkele activiteiten niet conform planning zijn uitgevoerd. Met het projectteam zijn de verklaringen hiervoor besproken. Op basis van de After Action Review zijn aanbevelingen gedaan voor de aanpak van volgende evenementen.

Tip:

Benut het moment van de evaluatie door kort daarop het draaiboek voor het volgende evenement op te stellen. De ervaringen liggen dan nog vers in het geheugen.

Sjablonen

Er zijn verschillende sjablonen die dienen als hulpmiddel om de After Action Review te houden. Deze zijn in de bijlage opgenomen.

Bijlage 1 Sjablonen After Action Review

Afvalinzameling

nr.	Geplande activiteit	Realisatie	Verklaring	Bijdrage aan hoofddoel
1	Wat was het geplande aantal en soort afvalcontainers (prullenbakken, kliko's, containers e.d.)	Wat is er daadwerkelijk gebeurd? Kwamen verschillende partijen de afspraken na?	Stonden de prullenbakken (aantal, soort en spreiding) er tijdens het evenement zoals gepland? Teken op een plattegrond van het evenement vooraf alle prullenbakken in en benoem ze naar soort. Aan het einde van het evenement of erna worden de 'prullenbaklegers' naar hun ervaringen gevraagd.	Welke doelstellingen worden met deze maatregel beoogd? Bepaal de bijdrage deze maatregel specifiek aan de bestrijding van zwerfafval. Dit zowel in termen van effect (vb: % reductie zwerfafval) als resultaten voor indicatoren (vb.: maximale vullingsgraad prullenbakken is 80%).
2	Wat zijn de afspraken over de spreiding van de afvalcontainers?	Wat is er daadwerkelijk gebeurd?	Stonden de afvalbakken verspreid over het terrein, of juist niet?	
3	Wat waren de afspraken over (tussentijdse) leging van de afvalcontainers?	Wat is er daadwerkelijk gebeurd?	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wie levert de containers (kliko's, containers, prullenbakken, vuilniszakken)? ▪ Wie leegt de containers? ▪ Hoe vaak worden de containers geleegd? ▪ Welke typen afval worden gescheiden? Denk ook aan: Wat was de vullingsgraad van de prullenbakken? Bekijk ook de toestand prullenbakken (schoon/vies, heel/kapot). Was er zwerfvuil rondom de afvalbakken? 	
4	Hoeveel afvalcontainers (kliko's, prullenbakken e.d.) waren er meer gepland t.o.v. andere jaren?	Wat is er daadwerkelijk gebeurd?	Denk aan extra inzet van ludieke prullenbakken, prullenbakken met zand voor sigaretten.	

Bespreekpunten tijdens evaluatie	
1.	Grote verschillen tussen planning en realisatie <i>Zijn de onderdelen van de maatregel conform planning uitgevoerd? Zo niet, wat was er anders? En waren de aanpassingen t.o.v. de planning slim?</i>
2.	Hoe verliep de samenwerking tussen de partijen ten aanzien van de communicatie?
3.	Wat moet/kan anders? <i>Welke onderdelen zijn gemist?</i> <i>Welke onderdelen zijn overbodig/niet nuttig?</i> <i>Algemeen oordeel van de groep over het behalen van de vooraf beoogde doelstellingen voor het onderwerp communicatie.</i>
4.	Algemeen oordeel over de bijdragen van de maatregelen bij het behalen van de vooraf beoogde doelstellingen?

Communicatie evenement

nr.	Geplande activiteit	Realisatie	Verklaring	Bijdrage aan hoofdoel
	Communicatiemiddelen voorafgaand aan het evenement	Wat is er daadwerkelijk gebeurd? Kwamen verschillende partijen de afspraken na?	Wat is de verklaring tussen planning en realisatie?	Welke doelstellingen worden met deze maatregel beoogd?Bepaal de bijdrage van deze maatregel, specifiek aan de bestrijding van zwerfafval.
1	Denk aan artikel in regionale krant, artikel/programma op websites			
2	Denk aan banners, posters, spandoeken etc.			
3				
4				
5				
6				
	Communicatiemiddelen tijdens het evenement	Wat is er daadwerkelijk gebeurd?	Wat is de verklaring tussen planning en realisatie?	Welke doelstellingen worden met deze maatregel beoogd?Bepaal de bijdrage van deze maatregel, specifiek aan de bestrijding van zwerfafval.
1	Denk aan banners, posters, spandoeken etc.			
3	Denk aan de afvalkoningin			
4	Denk aan spreekstalmeester/omroeper			
	Communicatie na afloop van het evenement	Wat is er daadwerkelijk gebeurd?	Wat is de verklaring tussen planning en realisatie?	Welke doelstellingen worden met deze maatregel beoogd?Bepaal de bijdrage van deze maatregel, specifiek aan de bestrijding van zwerfafval.
1	Denk aan artikel in krant/regionale week/huis-aan-huisblad			
2				

Bespreekpunten tijdens evaluatie	
1.	Grote verschillen tussen planning en realisatie <i>Zijn de onderdelen van de maatregel conform planning uitgevoerd? Zo niet, wat was er anders? En waren de aanpassingen t.o.v. de planning slim?</i>
2.	Hoe verliep de samenwerking tussen de partijen ten aanzien van de communicatie?
3.	Wat moet/kan anders? <i>Welke onderdelen zijn gemist?</i> <i>Welke onderdelen zijn overbodig/niet nuttig?</i> <i>Algemeen oordeel van de groep over het behalen van de vooraf beoogde doelstellingen voor het onderwerp communicatie.</i>
4.	Algemeen oordeel over de bijdragen van de maatregelen bij het behalen van de vooraf beoogde doelstellingen?

Bijlage 2 Formulier voor het meten van de vullingsgraad van de afvalbakken

Voorbeeld

vullingsgraad afvalbakken (steekproef)						
	Za 18:00	Za 21:00	Za 01:00	Zo 12:00	Zo 16:00	Zo 19:00
Afvalbak x						
Afvalbak x						
Afvalbak x						

Bijlage 3 Formulier vragenlijst bezoekers

Vraag		Antwoord
Locatie		
Tijdstip		
Kenmerken bezoeker (omcirkelen wat van toepassingen is)		man / vrouw jongere / volwassene
Dit evenement heeft speciaal aandacht besteed aan het bestrijden van zwerfafval.	Wat is u daarvan opgevallen voorafgaand aan dit evenement? (omcirkelen wat van toepassing is)	<ul style="list-style-type: none"> artikel op websites (gemeente, horeca) artikel in plaatselijke krant posters/ banieren interview op radio
	Wat is u daarvan opgevallen tijdens dit evenement? (omcirkelen wat van toepassing is)	<ul style="list-style-type: none"> voorwoord in programmaboekje posters banieren T-shirts medewerkers omroeper rondemiss opvallende prullenbakken zwerfafvalkoningin
Welk cijfer zou u geven aan de 'schoonheid' (kijkend naar zwerfafval) van dit evenement? (toelichting)		
Bent u eerder op dit evenement geweest? Zo ja: vindt u het schoner dan voorgaande keren? (omcirkelen wat van toepassing is)		<ul style="list-style-type: none"> Nee Ja, schoner Ja, even schoon Ja, viezer
Wat (kijkend naar zwerfafvalbestrijding) heeft u gemist op dit evenement?		
Suggesties voor de volgende keer?		

Bijlage 4 Producten en ideeën bijeenkomst aanpak zwerfafval bij evenementen

Vorbereiding evenement	Evenement zelf	Afsluiting en Follow-up Evenement
VNG: kennisbank voor het totale impulsprogramma zwerfafval	<i>Blipvert</i> : pletten en inzamelen van blikafval met Blipvert blikrecyclemachines	<i>SenterNovem</i> : zwerfafval monitor
<i>Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)</i> : aanpak zwerfafval in België op CD ROM	<i>Nederland Schoon (i.s.m. Cohn en Wolfe)</i> : de Zwerfafvalkoningin en Zwerfafval Actieteam	<i>NVRD</i> : tips bij aanpak zwerfafval bij evenementen
<i>Gemeente Huizen</i> : beleidsplan zwerfafval ('jongeren voeden ouders op')	<i>Greencups</i> : belangenbehartiger van de Amsterdamse horecabedrijven	VNG: kennisbank voor het totale impulsprogramma zwerfafval
<i>Gemeente Arnhem</i> : motie over maatregelen voor aanpak zwerfafval tijdens evenementen	<i>Dutchcups</i> : fabrikant en leverancier van herbruikbare en vrijwel onbreekbare kunststof drinkglazen (ecoglazen of ecobekers), voor de horeca en evenementen	<i>SenterNovem</i> : methodieken voor evaluaties
<i>Gemeente Deventer</i> : www.deventerschoon.nl	<i>Gum 'n Asbag</i> : handzaam opbergsysteem voor sigaretten peuken en kauwgomresten	<i>Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)</i> : aanpak zwerfafval in België op CD ROM
<i>Gemeente Amsterdam Zuidoost</i> : educatie kinderen d.m.v. boekje 'meneertje nog een keertje'	<i>Retourette</i> : gescheiden afvalinzameling op 'leuke' manier (vb. Ronnie de regenboogruips)	
<i>Gemeente Rotterdam</i> : vergunningen voor evenementen	<i>Deltaproducts</i> : grote afvalbakken voor evenementen, Donkey	
	<i>Vereniging Evenementenmakers (VVEM)</i> : ondersteuning bij afvalverwerking bij evenementen	
	<i>Koninklijke Vereniging voor afval- en reinigingsmanagement (NVRD)</i> : belangenbehartiger, kenniscentrum en ontmoetingsplatform voor gemeenten, overheidsgedomineerde bedrijven en organisaties actief op het gebied van inzameling en verwerking van afval, reiniging van openbare ruimte	
	<i>Distriforce</i> : nieuwe plastic handzame verpakking voor dranken	
	<i>Afvalboot Nederland Schoon</i> : aanpak afval op het water	